

De balans opmaken

In een van de eerste geschriften over architectuur *De architectura* (Vitruvius, eerste eeuw voor Christus), wordt de architectuur beschreven als een balans van de volgende drie principes: schoonheid (venustas), stevigheid (firmitas) en bruikbaarheid (utilitas). Het ene principe overheerst het andere niet, is hierbij het idee.

Nu ik me enige tijd begeef in een wereld waarin het draait om kantoorgebouwen en haar gebruikers, valt het mij op dat deze balans soms ver te zoeken is. En dan bedoel ik vooral de balans tussen de schoonheid en bruikbaarheid van een gebouw: de schoonheid lijkt nogal eens meer aandacht te krijgen dan de bruikbaarheid. Kantoren kunnen er mooi en flitsend uitzien, terwijl het aan functionaliteit flink kan schorten. Natuurlijk kan een gebouw veel mensen positief stemmen met zijn schoonheid, maar de gebruikers van het gebouw zouden deze vreugde op zijn minst moeten kunnen delen. Want wat is de waarde van een mooi kantoor als je er niet prettig in kunt werken?

Begrijp me niet verkeerd: ik ben vóór mooie gebouwen. Maar waarvoor ik zou willen pleiten is - en wellicht schemert hier mijn achtergrond in de psychologie door - vergeet de gebruiker niet!

Nu is 'vergeten' misschien wat te kort door de bocht. Architecten zullen zeker aandacht hebben voor de toekomstige gebruiker, enkele uitzonderingen daargelaten. Maar de gebruikersbeleving is een

vak apart. Een vak dat meer in het straatje ligt van sociale wetenschappers dan van architecten. Ik denk dat het onderliggende probleem is dat sociale wetenschappers die zich over gebruikersbeleving buigen en architecten, onvoldoende met elkaar in contact zijn. Lukt het sociale wetenschappers om hun onderzoek naar de ontwerppraktijk te vertalen? En zijn architecten bereid om kennis uit andere vakgebieden te halen en te gebruiken?

Binnen de omgevingspsychologie wordt onderzoek gedaan naar de beleving van gebouwen. Ook bij het CfPB probeert een team van gedragswetenschappers de relatie tussen beleving en gebouwen stukje bij beetje te ontrafelen. We onderzoeken onder andere de relatie tussen de gebruikersbeleving en de karakteristieken van een kantoorgebouw. Wist u bijvoorbeeld dat een open en transparant combikantoor door de gebruikers over het algemeen beter wordt gewaardeerd dan een cellenkantoor, behalve als het gaat om de concentratie en privacy? De geschiktheid van de ruimtelijke indeling kan dus samenhangen met de aard van het werk: weinig of veel concentratiewerk. Ook kan met de uitkomsten worden gezocht naar ontwerp-oplossingen die de concentratie en privacy in combikantoren beter faciliteren.

Deze kennis is niet altijd beschikbaar in hapklare brokken. Veel zaken hangen met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. Dat maakt het niet altijd even helder aan welk touwtje je moet trekken voor een bepaald effect. Duidelijk is dat het in ieder geval belangrijke aandachtspunten voor een ontwerp aan het licht kan brengen. De toepasbaarheid van kennis blijkt in de praktijk als architecten en gebouwbeheerders deze kennis gaan gebruiken om gebouwen meer gebruiksvriendelijk te maken.

Voor mezelf maak ik de balans op: twee vakgebieden combineren leidt tot het beste van beide werelden. Namelijk het maken van een gebouw dat mooi, stevig en gebruiksvriendelijk is. Ik zou graag in contact komen met architecten die onze kennis willen toepassen. Wie wil een wederzijds oriënterend gesprek aangaan?

Iris de Been
Center for People and Buildings